

INTELEKTO RŪŠYS

Mokslininkas Howardas Gardneris, 1983, 1999, teigia, kad intelektą sudaro įvairūs dėmenys. Jis išstudijavo duomenis apie žmones, turinčius išskirtinių gebėjimų, taip pat ir apie tuos, kurie pranoksta kitus tik vienu gebėjimu. Žmonių, turinčių „genijaus“ sindromą, intelekto testavimo rezultatai būna prasti, tačiau jie turi talentą – neįtikėtinų gebėjimų, pavyzdžiui, skaičiavimo, piešimo ar muzikinės atminties (Myers, 2008). Pasak Myers, 2008, tokie žmonės gali nesugebėti sklandžiai kalbėti, bet gebėti skaičiuoti greitai, tiksliai, arba gali akimirksniu pasakyti savaitės dieną, atitinkančią bet kokią istorijos datą. Gardneris, 1998, pastebi, kad poetas, kompiuterių programuotojas, sumanių administratoriumi tapęs jaunuolis ir krepšinio komandos gynėjas – visi įrodo esant skirtingas intelekto rūšis. „Jei žmogus geba (arba ne) pasakoti istorijas, spręsti matematikos užduotis, orientuotis nepažįstamoje vietovėje, išmokti negirdėtą dainą, greitai įgusti žaisti naują vikrumo reikalaujantį žaidimą, suprasti kitus žmones arba susivokti savyje, – jis paprastai nežino, ar galės būti toks pat gabus (ar negabus) ir kitose srityse“ (Gardneris, 1998). Mokslininkas Gardneris išskiria aštuonias intelekto rūšis, žr. 1 lentelė.

Gardnerio kritikai pažymi, „ar iš tikrųjų yra prasmė visiems gebėjimams be jokių išlygų taikyti bendrą intelekto sąvoką. Intelektas – protiniai gebėjimai, – teigia jie. Tie gebėjimai, be kurių galime išsiversti, dažniau laikomi talentais. Ar galima sakyti, kad žmonėms, stokojantiems sportinio talento, stinga intelekto? Gardneris tam prieštarauja teigdamas, kad visos intelekto formos turi vidinę vertę – tai žmogaus kultūra ir kontekstas, dėl kurių vieni gebėjimai vertinami labiau nei kiti (Myers, 2008). Robertas Sternbergas, 1999, 2003, pritaria Gardnerio iškeltai daugialypio intelekto idėjai, tačiau jis išskiria tris, o ne aštuonias, intelekto rūšis:

1. Analitinis (akademinį problemų sprendimo) intelektas, įvertinamas intelekto testais, kuriuose pateikiamos tiksliai apibrėžtos užduotys, turinčios vieną teisingą atsakymą.
2. Kūrybinis intelektas, atsiskleidžiantis sėkmingai reaguojant į naujas situacijas ir kuriant naujas idėjas.
3. Praktinis intelektas, kurio dažnai reikia kasdieniniame gyvenime ir kurį dažniausiai sunku vienareikšmiškai apibrėžti (Myers, 2008).

Pasak Myers, 2008, tradiciniai intelekto testai įvertina akademinį intelektą, jie numato mokymosi sėkmę, bet ne taip gerai – profesinę sėkmę. Žmonės, kuriems būdingas aukštas praktinis intelektas, gali niekuo neišsiskirti mokykloje. Vadybinio darbo sėkmė ne tiek priklauso nuo gebėjimų, įvertintų intelekto įverčiu, kiek nuo mokėjimo valdyti save, planuoti darbus, vadovauti kitiems žmonėms. Verslininkai, gavę didelį įvertį už praktinio intelekto testą, dažniausiai gauna didesnę

užmokestį, ir jų darbas vertinamas geriau negu tų, kurių testo įverčiai maži (Sternbergas, Wagneris, 1995). „Sternbergo ir Gardnerio požiūriai iš dalies skiriasi, jie abu sutaria, kad daugialypiai gebėjimai turi įtakos sėkmei gyvenime. Nė vienas iš dviejų kandidatų 2000-ųjų JAV prezidento rinkimuose, stodami į koledžą nebuvo gavę ypač aukštų gebėjimų testo įvertinimų, tačiau baigę koledžą abu daug pasiekė“ (Myers, 2008). 2003 metais mokslininkė Linda Gottfredson patikslino, kad sėkmę darbe labiau lemia ne praktinis intelektas, o bendrasis intelektas, asmenybės bruožai ir motyvacija (Myers, 2008).